

Mjesec dana otkako je Povjerenstvo za procjenu utjecaja na okoliš plutajućeg LNG terminala na Krku projekt ocijenilo prihvatljivim za okoliš, mediji su objavili da je on propao zbog manjka interesa investitora. U još jednoj epizodi neuspjelog pokušaja izgradnje plinskog terminala u Hrvatskoj, koji traje već 20 godina, opet se ocrtao supstancijalni nedostatak javnog sadržaja energetske politike ove zemlje.

Lociranje jasnog ekonomskog i političkog rezona u postupcima hrvatskih vlasti, a iz kuta općeg interesa, već odavno uvelike djeluje poput baš otužnog idiotizma. Jer kao što ta vrsta djelovanja biva potisnuta u slučajevima npr. Agrokora ili Uljanika ili Ine, tako ga nema niti u sve aktualnijem primjeru LNG-terminala na Krku. Višegodišnje laviranje planera dotične energetske i trgovinske infrastrukture može se zato činiti nalik totalnoj izgubljenosti u prostoru i vremenu, no samo dok im se ne uzmu u obzir realni motivi. A oni su ipak posve nedvosmisleno usmjereni prema itekako konkretnom vanjskom interesu krupnog kapitala, ako to uopće treba napominjati.

Odnosi u pripadajućem sektoru postavljeni su pritom gotovo isključivo globalnim energetske-političkim odnosima među silama koje se ovdje, donekle pojednostavljeno, mogu svesti na relaciju Amerika-Rusija, uz važnu prisutnost pojedinih aktera iz arapskih zemalja Azije. I kad u tom dominantnom kontekstu uopće govorimo o energetici, valja imati na umu da su primarno u centru pažnje ugljikovodici, odnosno nafta i zemni plin.

Javno često spominjani imperativ energetske tzv. neovisnosti ili samoodrživosti pritom je također zadan istim okvirom, gdje državna suverenost ne znači mnogo izvan opredijeljenosti ili - kudikamo češće - primoranosti na svrstavanje po navedenoj strateškoj osi. Štoviše, notorna je spoznaja da se ratovi u svijetu, barem oni dalekosežniji po planetarna zbivanja, vode u pravilu oko utjecaja na energetske resurse i prometnice.

Kaos u energetskej politici

Hrvatska u takvim okolnostima svakako dijeli preuzetu poziciju Europske unije, dodatno uvjetovanu i politički oslabljenu zavisnostima generiranim poslovanjem financijske industrije kao avangarde suvremenog kapitalizma. Otkako je EU definirala svoju orijentaciju kao distanciranje od ruskog plina, s kraja prošlog desetljeća, do danas pred našim očima iskrsavaju nove opcije ucrtavanja transkontinentalnih plinovodnih koridora, i zatim padaju u zaborav da bi se projicirale sljedeće. Morski put za opskrbu Europe ukapljenim prirodnim plinom iz SAD-a i Arapskog zaljeva, s lučkim terminalima za prihvata i obradu te distribuciju, ispostavlja se za navodno rješenje problema. Otad i Hrvatska, s morem duboko zavučeni prema središtu kontinenta, dospijeva na mapu političkih kombinacija s raznim, takoreći dnevnim, preinakama. Zanimljivo je da na njih ne utječe tržišnost ovog biznisa - odnos ponude i potražnje među partnerima - nego se ona često sasvim zanemaruje i pobija.

Upravo tome možemo zahvaliti činjenicu da hrvatske vlasti zapravo nemaju pojma kome će točno i po kojim cijenama slati plin preko svojih kopnenih granica. Nadalje, još uvijek je jednako nepoznato na koje će načine sama privredno iskoristiti moguću prednost otvaranja međunarodnog energetskeg čvorišta na svom teritoriju, tj. u akvatoriju. Energetika u tom pogledu figurira poput npr. kupoprodaje vojnih aviona koja se najmanje vodi za prioritetima obrambenim, budući da u neizrečeni prvi plan dolaze razni drugi vezani poslovi i politički utjecaji.

Gro diskusije o terminalu za ukapljeni plin u Hrvatskoj sveden je zato na pitanja ekoloških rizika, uz tek poneki glas koji smjera na širu ekonomsku i političku vizuru. Da ne bi bilo zabune: ekološki aspekt u ovom predmetu jest izuzetno važan, i ne smije ga se nipošto pojmiti kao drugorazredni prioritet. Ulog samog Jadranskog mora i njegove razmjerne očuvanosti ipak je previsok, a tu su i daljnje dileme – ili pak veoma očite prijetnje – u vezi sa znanstveno ustanovljenom atmosferskom osjetljivošću na efekte proizvodnje i upotrebe zemnog plina. Time se može objasniti i naizgledno kolebanje sudionika u raspravi o krčkom LNG-terminalu posljednjih godina, dok su i nastajala moderna potpunija shvaćanja tih ekoloških procesa.

Vremenom se dakle pokazalo da brodski ili plutajući terminal nije bolji od kopnenog, a posebno da nije prihvatljiva metoda korištenja morske vode za ugrijavanje tekućeg i komprimiranog LNG-a do njegova prelaska u plinovito stanje. Jer, ta voda se potom vraća znatno pothlađena u isti akvatorij; da ne govorimo još i o posljedicama korištenja velike količine kemijskih sredstava za održavanje povezane podmorske infrastrukture.

Salami Slicing

Širi horizont u problematiziranju te materije odnosi se na strateško pitanje nastavka dugoročne ovisnosti o već pogubnim fosilnim gorivima, umjesto razvoja održivih i ekološki daleko prihvatljivijih alternativnih izvora energije i načina njihove upotrebe.

Zanemarivanjem tih mogućnosti Hrvatska se osuđuje na još težu antimodernu i predpolitičku letargiju od ove kakvom je determinirana u sadašnjem času, naime. Izuzev odustajanja od pozicije okrenute k postizanju energetske samoodrživosti, ona time zaostaje blokirana u tehnološkom i ekološkom mraku. Njezini društveni i znanstveni potencijali za to vrijeme se dodatno iscrpljuju na prepirkama oko neprincipijelno vođenih studija o utjecaju projekata poput LNG-terminala na okoliš.

Ono što se već godinama može izdvojiti kao uzorak u procesima stručne verifikacije raznih ekološki delikatnih planova – ne tek energetske – jest specifično izbjegavanje sagledavanja svakog od njih kao cjeline. Umjesto toga, projekti se krajnje tendenciozno razdvajaju na više komponenti od kojih nijedna sama ne djeluje previše zabrinjavajućom, naročito uz još uvijek

nedovoljno unapređene ekološke standarde. Taj manevar poznat je (i) u ovom sektoru kao salami slicing, jer svaki od pojedinih dijelova nudi tek dvodimenzionalni presjek materije, dok izostaje njena slika u integralnom značenju. Najpoznatiji primjeri te prakse u Hrvatskoj su privatni projekti izgradnje golf-terena, tj. apartmanizacije brda Srđ iznad Dubrovnika, i gradnje kombi-kogeneracijske plinske elektrane na Perući.

I dok se pred našim očima stalno kotrljaju kolutići nareska s radnih stolova ekspertnih službi upregnutih u profitnu mašinu krupnog kapitala, a koje amenuju komisije imenovane od vlasti neopozivo kompradorskih, obratimo pažnju na ključnu štetu u ovom slučaju. Uz ekološki rizik i već uračunati energetska-razvojni gubitak, hrvatsko društvo nije samo projektantskim odnosom države i privatnika izloženo očitom antidemokratskoj isključenosti. Ono je dodatno zaustavljeno u pokušaju najšire političke, proizvodne i korisničke demokratizacije energetske sektora. Sa suvremenim tehnologijama koje u 21. stoljeću zauzimaju sve istaknutije mjesto u velikom dijelu razvijenog svijeta, kao što je poznato, dostupne oblike energetske produkcije iz obnovljivih izvora u pojedinačnih domaćinstvima ili udruženim kućanskim pogonima moguće je sve uspješnije integrirati u opću distribucijsku mrežu. A time se otvara i pitanje neovisnosti samog naroda, u njegovoj bazi, o resursima u žiži političkih odnosa po svim nivoima i proporcijama.

Projekt LNG-terminala nije više moguće pozdraviti ni po kojoj osnovi, dakle, a već nam se nameće nova problematika u vidu raspolaganja npr. solarima, i njihove pozicije u zajednici. Buduća zbivanja oko toga, s obzirom na naglo ubrzanje razvoja tehnologija, uskoro će sama dovesti do zaključnih globalnih rasprava o energetske politici i suštini demokracije, no šteta je što će ih, među pasivnijim akterima na sceni, očitom i Hrvatska dočekati temeljito zaglavljena u svojoj LNG-zamci.

Izvor: bilten